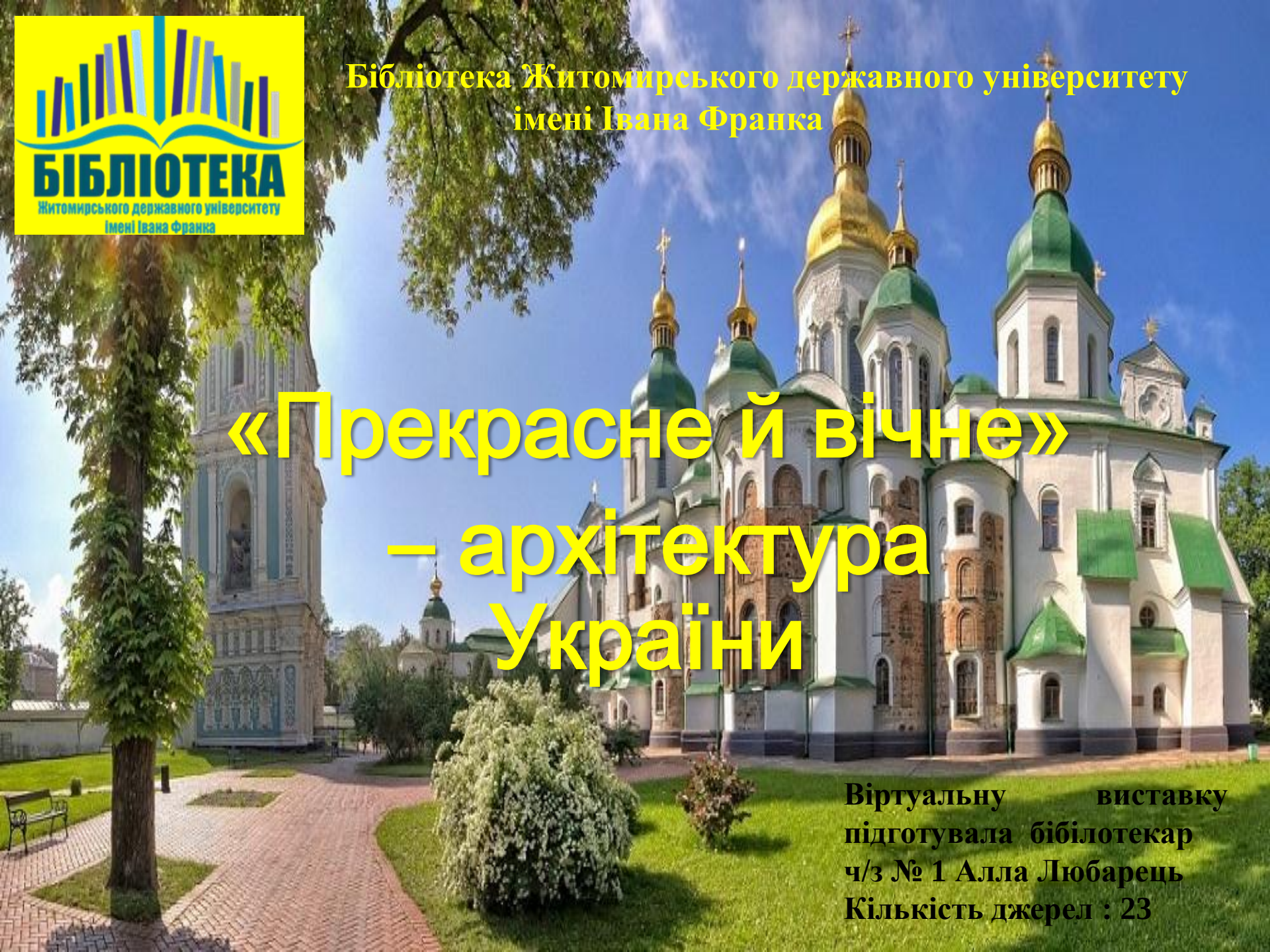

Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка

«Прекрасне й вічне» – архітектура України

Віртуальну виставку підготувала бібілотекар ч/з № 1 Алла Любарець
Кількість джерел : 23

Архітектурна традиція на теренах України пройшла довгий історичний шлях розвитку. Найстарші пам'ятки монументальної, мурованої архітектури на українських землях походять із побережжя Чорного моря - з колишніх грецьких колоній, які сягають VIII - VII ст. до н. е.

Автентична українська архітектура почала формуватися у IX-X ст., коли на теренах України виникла централізована держава - Київська Русь. Спочатку всі споруди - укріплення, палаци, церкви - будувалися з дерева. Основною структурою будівель спрадавна був зруб, зведений з горизонтально покладених колод із шатровим верхом. Традиція спорудження зрубів збереглася аж до початку XX ст .

Разом з прийняттям християнства в Київській Русі з'явилися будівлі візантійського стилю, найкращим прикладом якого є Софійський собор у Києві (XI ст.), що зберігся до нашого часу, зазнавши, суттєвої барокової перебудови. Візантійський стиль на Русі почав активно реформуватися у співдії з автентичними уявленнями про будівництво й орнаментування. Внаслідок такого реформування з'явилися витягнуті вгору бані київських церков, специфічна кольорова гама розписів, фресок і мозаїк.

Один з найцікавіших періодів (готичний) історії архітектури України - кінець XIV - перша I половина XV ст. На західних землях, які менше за інші потерпіли від монголо-татарської навали, тоді зростають міста, розвиваються ремесла й торгівля. В українські міста прибуває багато поселенців, переважно німців, які принесли в мистецтво, а зокрема в архітектуру, нові стильові форми. Серед культових споруд переважали католицькі костели.

У XVI-XVII ст. в Україні розповсюдився стиль Ренесансу. Найяскравіше він відобразився в архітектурі Львова.

З кінця XVIII ст. в Україну прийшов класицизм, так званий «міський стиль», характерною рисою якого було значне зменшення церковного будівництва. Перевага стала надаватись палацам та громадським будівлям.

Наприкінці XVIII століття та на початку XIX на землях України з'явилися поодинокі зразки стилю ампір (пізній класицизм, що наслідував зразки архітектури Риму імператорської доби)

До найбільш розповсюджених зразків архітектури на теренах України належать зразки пам'яток сецесії (декоративного стилю капіталізму модерн).

На превеликий жаль, велика кількість архітектурних пам’яток було знищено у різні періоди історичного розвитку нашої держави, хоча значна кількість збереглася і до нашого часу. Про це свідчать дослідження наших вчених та істориків

Народне зодчество = FOLK ARCHITECTURE : [альбом] / [авт. тексту та упоряд. Л. Прибєга ; пер. з англ. О. Подшибіткіна, В. Котолупова]. - Київ : Мистецтво, 2009. - 318, [2] с. : іл. - (Архітектурні перлини України)

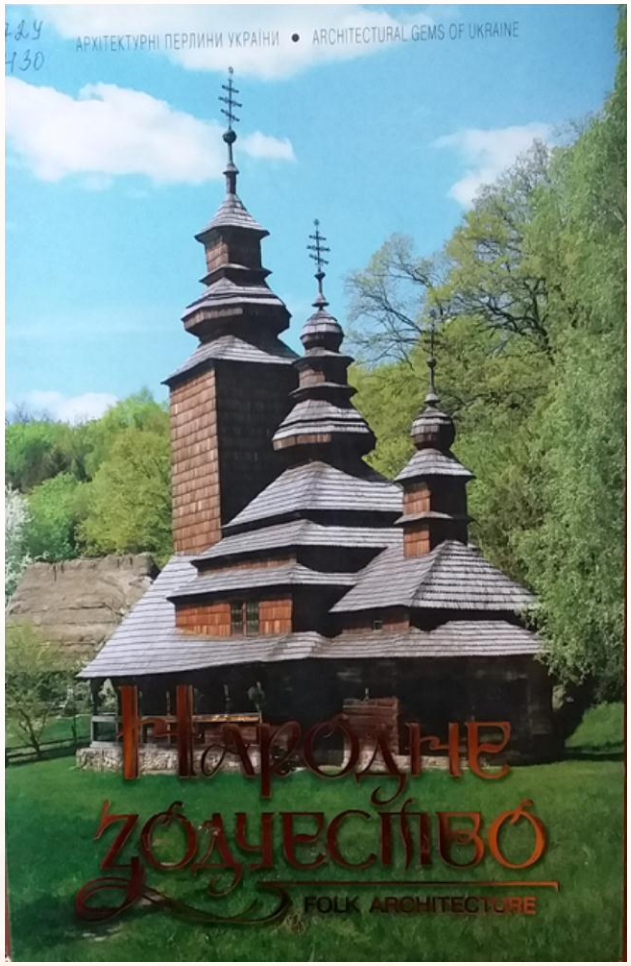

Видання знайомить з унікальними пам'ятками традиційної народної архітектури України. Реліквійні зразки храмових, житлових, господарських та виробничих споруд, створених народними майстрами, розповідають про глибинне коріння і розмаїття народних традицій Полісся, Прикарпаття і Карпат, Поділля, Середньої Наддніпрянщини, Полтавщини і Слобожанщини, Півдня України.

Вечерський В. Українські монастирі / В. Вечерський. - Київ : Наш час, 2008. - 399, [1] с. : іл., фот., фот. кольор. - (Невідома Україна)

Праця присвячена українським монастирям як центрам духовності, культури, освіти нашого народу, а також як видатним архітектурним ансамблям, з якими пов'язана історія України та окремих її регіонів. Розповідається про основні правила заснування, будівництва та устрою християнських монастирів, про руйнування монастирських ансамблів за часів тоталітаризму у XX ст., про їх сьогоднішнє відродження. Більша частина обсягу книжки присвячена розповіді про основні, найвідоміші й найстародавніші монастирі всіх регіонів України і всіх конфесій : Києво-Печерську, Почаївську та Святогірську лаври, вірменський монастир Сурб-хач у Криму, католицький Домініканський монастир у Львові, інші монастирі Львова, Києва, Луцька, Чернігова, Лубен, Переяслава, Путивля, Полтави, Новгорода-Сіверського.

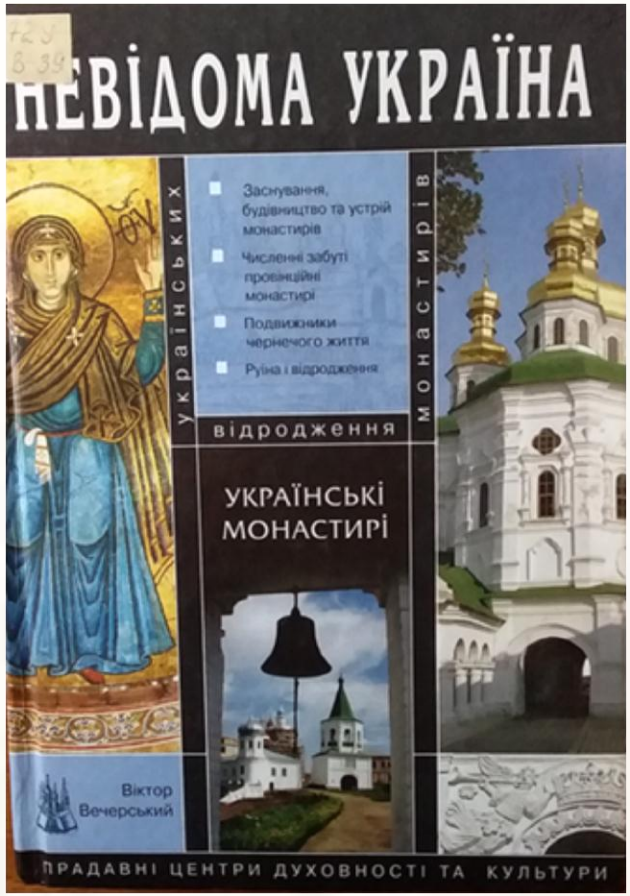

Антонович Є. Українське мистецтвознавство кінця XIX - початку XX століття: національне образотворче мистецтво в працях учених київської школи : монографія / Є. Антонович, І. Удріс. - Київ : Альтерпрес, 2007. - 267, [4] с. : іл. - (Бібліотека дизайнера)

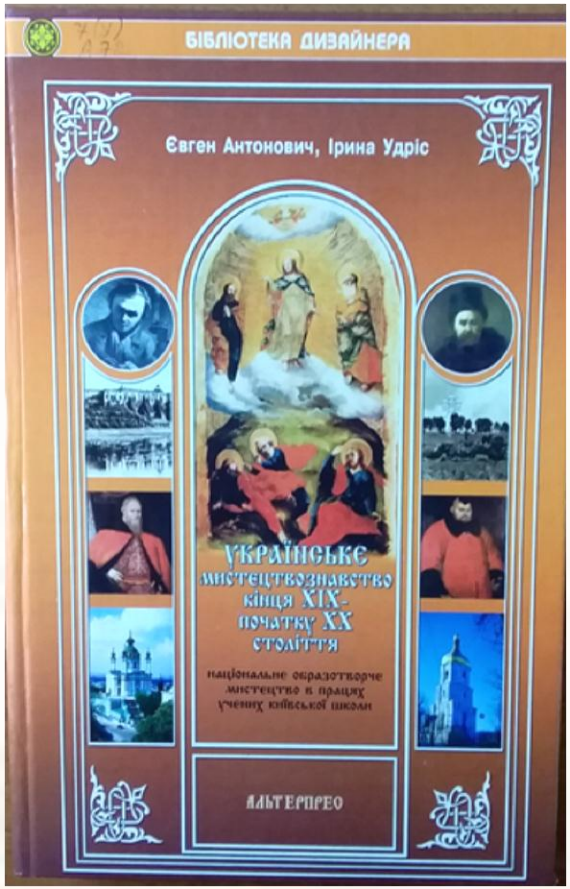

У монографічному дослідженні розглядаються особливості розвитку наукового мистецтвознавства в Україні у зазначений період. На основі аналізу праць вітчизняних науковців кінця XIX - початку XX століття простежуються процес формування концепції історії національного мистецтва в українському мистецтвознавстві часів становлення науки.

Крвавич Д. П. Українське мистецтво : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. : [у 3 ч.] / Д. П. Крвавич. - Львів : Світ, 2003 - 2005.

Ч. 1. - 2003. - 255 с.

Ч. 2. - 2004. - 267 с.

Ч. 3. - 2005. - 267 с.

У 1-й частині видання розглянуто українське мистецтво від палеоліту до сучасності. Висвітлено витоки художньої творчості, духовні здобудки Трипілля, Скіфії, тавро-русів, що позначились на історичному розвитку українського мистецтва.

У 2-й - розглялядаються витоки християнізації мистецтва, архітектуру візантійських міст Півдня України (III-VIII ст.), ранньохристиянську скульптуру, феномен іконоборства і мистецтво Тавриди (VIII-XI ст.); мистецтво Київської Русі; мистецтво XIV-першої половини XVI ст. (мотив готики).

У 3-й - розвиток українського мистецтва XVI-XX ст. Висвітлено естетичні засади трансформації мистецьких стилів; ренесансне мистецтво, бароко, рококо, класицизм і романтизм, феномен авангарду, творчість митців українського зарубіжжя.

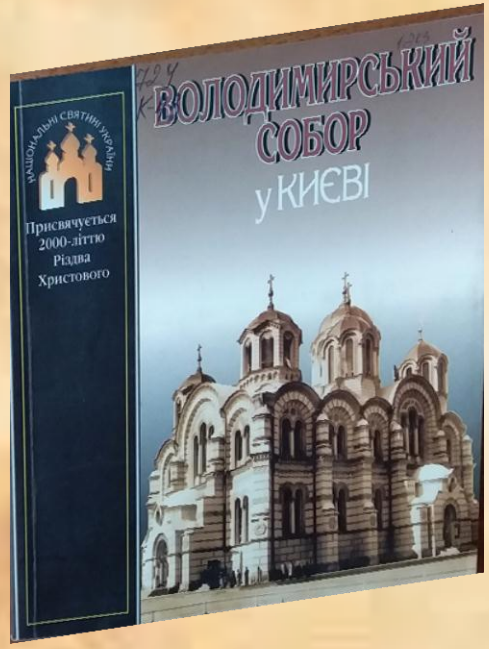

Киркевич В. Г. Володимирський собор у Києві / В. Г. Киркевич. - Київ : Техніка, 2004. - 204, [2] с. : іл., фот. - (Національні святині України)

Видання присвячено одній з найсуперечливіших споруд м. Києва - Володимирському собору, який є справжньою перлиною Києва. Книга містить історію спорудження собору, неповторні розписи цілого сузір'я видатних митців, долі тих хто так чи інакше мав відношення до цього храму.

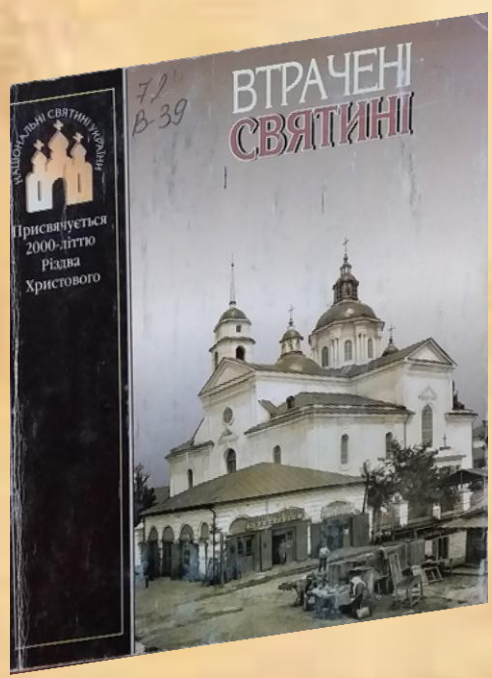

Вечерський В. В. Втрачені святині / В. В. Вечерський. - Київ : Техніка, 2004. - 173, [1] с. : іл. - (Національні святині України)

Книгу присвячено втраченим протягом XX ст. найвизначнішим пам'яткам культової архітектури різних конфесій більшості регіонів України. Охоплено пам'ятки церковної архітектури від X до XIX століть 15 областей України. Книга містить історичну розвідку, що з'ясовує причини й обставини масового знищення церковних пам'яток в Україні протягом 1920-1980-х років, а також історико-архітектурні нариси про 50 зруйнованих пам'яток, які по праву вважаються шедеврами архітектури.

Завада В. Т. Дерев'яні храми Полісся / В. Т. Завада. - Київ : Техніка, 2004. - 166, [2] с. : іл. - (Національні святині України).

Свою книгу автор присвятив історії українського культового зодчества - дерев'яним церквам Полісся. У ній відтворено широку картину формування низки найрізноманітніших типів дерев'яних храмів і їх нерозривний зв'язок з найдавнішими традиціями вітчизняного зодчества.

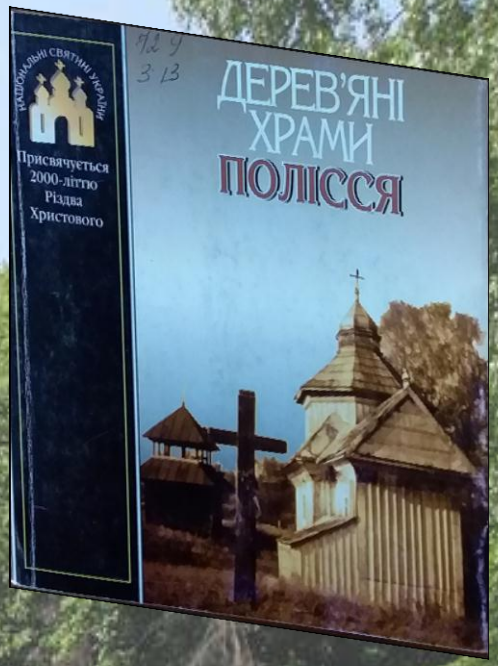

Горбик О. О. Римо-католицькі костьоли Києва та Київщини / О. О. Горбик. - Київ : Техніка, 2004. - 116, [2] с. : рис. - (Національні святині України).

Висвітлено історію виникнення в осередку православного міста католицьких побудов протягом IX - XX ст., проаналізовано особливості католицьких храмобудівничих традицій. Гіпотетично реконструюється романсько-готична архітектура костьолу. Розглядається барокова католицька архітектура періоду приналежності території до Польщі.

Івченко А. С. Найвидатніші храми України / А. С. Івченко. - Харків : Клуб Сімей. дозвілля, 2010. - 223, [1] с.

Цей унікальний путівник запрошує вас до подорожі найдавнішими церквами, соборами, костьолами, мечетями й синагогами України. Усі вони відображають духовне багатство релігійних вірувань і культурний розвиток нашої держави. Ви познайомитесь з історією храмів, дізнаєтесь про особливості їхньої конструкції та оздоблення.

Таранушенко С. Знищені шедеври української дерев'яної сакральної архітектури / С. Таранушенко. - Харків : Вид. О. Савчук, 2021. - 224 с.

У книзі зібрано розвідки, присвячені п'ятьом знищеним шедеврам української дерев'яної сакральної архітектури: Троїцькій церкві 1710 року в с. Пакуль на Чернігівщині, Покровській церкві 1759 року в м. Зіньків на Полтавщині, Вознесенській церкві 1759-1761 років в містечку Березна на Чернігівщині, Введенській церкві 1761 року в с. Артемівка на Харківщині, Миколаївській церкві 1760-х років в с. Нові Млини на Чернігівщині.

Грома В. Географія культури України: архітектура і містобудування : іст.-культурол. посіб. / Володимир Грома. - Хмельницький : Хмельниц. міська друк., 2004. - 122 с.

У книзі розглядаються особливості розміщення різних за суттю і стилем пам'яток архітектури і містобудування в Україні.

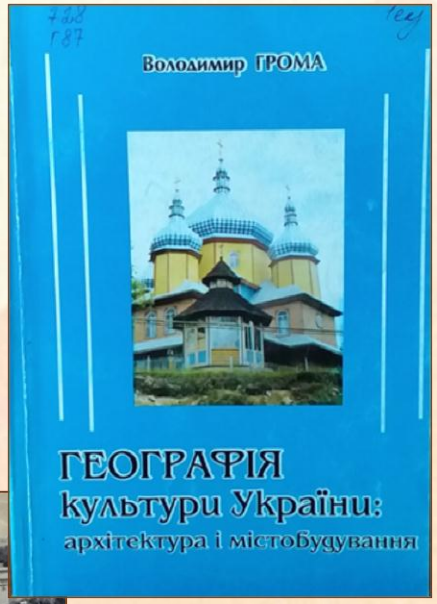

Катернога М. Т. Архітектурна пам'ятка туриста по Україні / М. Т. Катернога. - Київ : Будівельник, 1965. - 275 с.

У виданні коротко розповідається про історію забудови міст, розміщено фотографії визначних творів архітектурно-монументального та паркового мистецтва України.

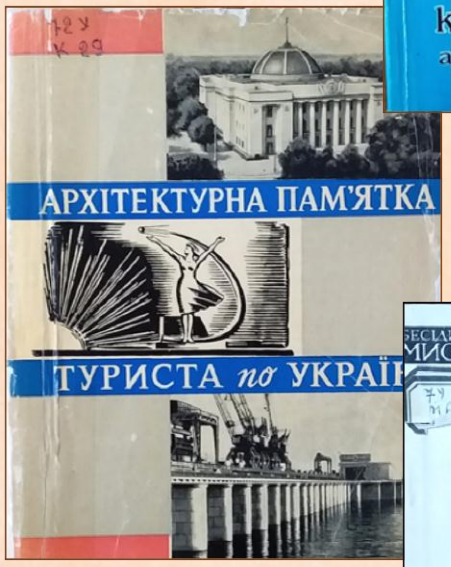

Міляєва Л. Українське мистецтво XIV- першої половини XVII ст. / Л. Міляєва, Г. Логвин. - Київ : Мистецтво, 1963. - 109, [2] с. : іл. - (Бесіди з історії мистецтва)

Книга має дві частини. Перша частина висвітлює розвиток українського мистецтва другої половини XVI - першої половини XVII ст. А друга - українське мистецтво XIV- першої половини XVI ст. та підрозділ “Архітектура”.

Кресальний М. Й. Софійський заповідник у Києві : пам'ятник архітектури XI-XVIII вв. / М. Й. Кресальний. - Вид. 3-те, випр. та допов. - Київ : Будівельник, 1966. - 47, [32] с.

Брошура ознайомить читача з одним із найбільш визначних архітектурних комплексів XI-XVIII вв. – Софійським заповідником у Києві, з історією виникнення та будівництва його архітектурних пам’ятників, з древнім мозаїчним та фресковим розписом, що зберігся.

Асєєв Ю. С. Архітектурні пам'ятки України : Софійський собор / Ю. С. Асєєв. - Київ : Рад. шк., 1970. - 87, [1] с. : іл. - (Учням про прекрасне)

У виданні розповідається про найвидатніші та найхарактерніші для своїх епох споруди, що збереглися на території Української держави.

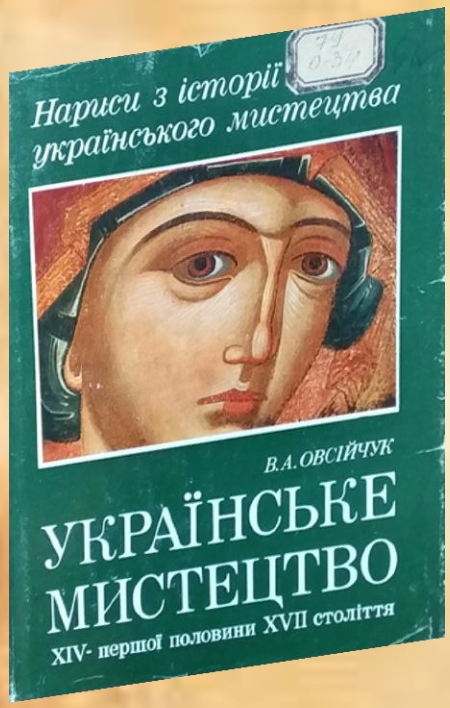

Овсійчук В. А. Українське мистецтво XIV - першої половини XVII століття / В. А. Овсійчук. - Київ : Мистецтво, 1985. - 172, [3] с. : іл., фото. - (Нариси з історії українського мистецтва).

Книга знайомить з розвитком українського мистецтва, охоплює важливий період від початку його зародження і до часу його високих досягнень пов'язаних з визвольною боротьбою українського народу 1648-1654 рр.

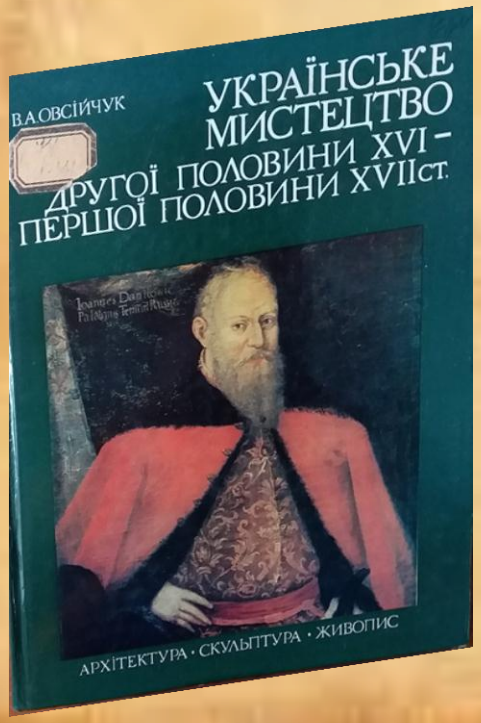

Овсійчук В. А. Українське мистецтво другої половини XVI - першої половини XVII ст. : гуманіст. та визвол. ідеї / В. А. Овсійчук. - Київ : Наук. думка, 1985. - 181, [2] с.

Монографія присвячена історії українського мистецтва XVI - XVII ст. - одного з важливих періодів, що позначений впливом європейського ренесансу і розвитком гуманізму.

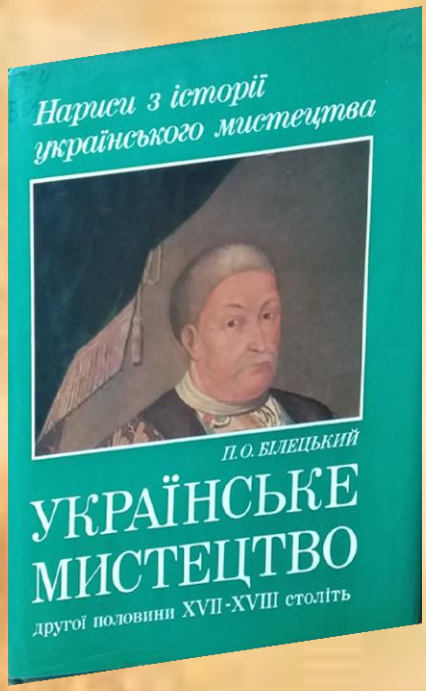

Білецький П. О. Українське мистецтво другої половини XVII - XVIII століть / П. О. Білецький. - Київ : Мистецтво, 1981. - 158, [1] с. : іл., фото. - (Нариси з історії українського мистецтва)

В українському мистецтві другої половини XVII - XVIII століть відбився пафос національно-визвольної боротьби. В цей час виробляються форми так званого українського бароко, своєрідність якого значною мірою обумовлена впливом національного фольклору. У книзі простежуються шляхи розвитку архітектури, образотворчого та прикладного мистецтв, розглядаються найзначніші пам'ятки тієї доби.

Степовик Д. В. Українське мистецтво першої половини XIX століття / Д. В. Степовик. - Київ : Мистецтво, 1982. - 188, [3] с. : іл. - (Нариси з історії українського мистецтва)

Видання висвітлює важливий етап в історії українського образотворчого мистецтва, коли творили такі відомі митці-реалісти, як Т. Шевченко, І. Соколов, К. Трутовський, В. Штернберг та ін.

СІМ ЧУДЕС УКРАЇНИ

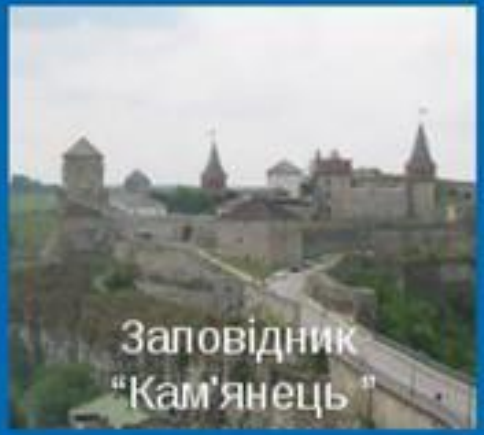

Архітектура Житомирщини

Житомирщина : фотоальбом = Zhytomyr Lands : photoalbum = Żytomierszczyzna : fotoalbum / [упоряд., авт. проєкту і текстів Г. П. Мокрицький]. - Вид. 2-ге, перероб. - Житомир : Волинь, 2012. - 180 с.

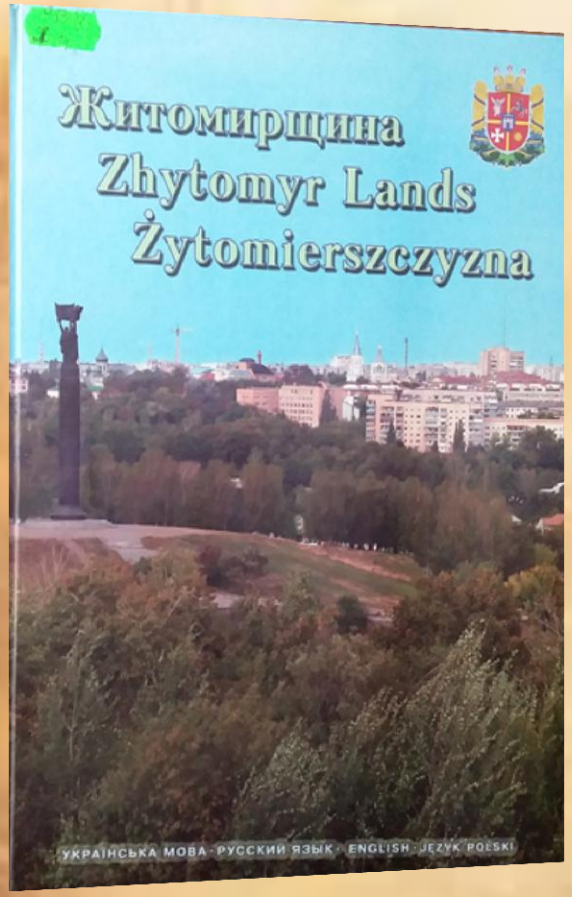

На сторінках фотоальбому вміщено найповнішу інформацію про найцікавіші та найвизначніші місця краю. Фотоальбом складається із чотирьох блоків. Перший блок присвячений природі, історії, духовності. Другий блок складається із ілюстрацій міст, сіл Житомирщини. У третьому блоці сформовані фотографії, присвячені культурі, мистецтву, фольклору нашого краю. Четвертий блок ілюстрацій - про економіку, ресурси краю, у якому показано найуспішніші підприємства Житомирщини.

82. *Кафедральний Преображенський собор – один із найбільших в Україні. У ньому одночасно можуть брати участь у службі майже чотири тисячі вірючих. Собор є пам'яткою архітектури державного значення.*

83. *Більше аніж двісті років тому в Житомирі виникла лютеранська (німецька) община, для якої наприкінці XIX ст. побудували цю кірху. У ній працював настроюваним органу дід Святослава Рихтера – почесний громадянин Житомира Данїл Данїлович Рихтер.*

84. *Рятуючись від переслідувань у Російській імперії, старообрядці, що не прийняли никонівської реформи 1666 року, емігрували на захід. І частина з них навіки зупинилась на Волині-Житомирщині. Й досі у Житомирі діє старообрядницький храм – пам'ятка дерев'яного зодчества початку XIX ст.*

85. *Завжди великою була у Житомирі релігійна громада католиків (за місцевою звичкою їх ще називають поляками). Найстаріший костьол, що зберігся до наших днів, – кафедральний св. Софії, був побудований 1737 року. Він є пам'яткою архітектури державного значення.*

142. Архітектурна перлина Бердичева – св. Миколаївський собор, споруджений у незвичному для канонічної православної сакральної архітектури необарковому стилі.

143. Меморіальна дошка Оноре де Бальзаку та Евеліні Ганській.

144, 145. Католицька парафія св. Варвари була заснована 1759 року. У будівлі костьолу 1850 року вінчалися видатний французький письменник Оноре де Бальзак та місцева помещиця Евеліна Ганська. На честь 250-річчя парафії біля костьолу встановили пам'ятний хрест.

47. У містах і селах Житомирщини збереглося чимало палаців, садиб і парків — оригінальних витворів талановитих зодчих. А ще — це місця були справжніми культурними вогнищами краю. На знімку ліворуч палац новоград-волинського предводителя дворянства С. Мозенцева.

48. Неподільна часова справжня краса. Фасад палацу Корнилових в Ружинському районі (неокласицизм поч. XX ст.)

49. Невеликий але вельми привабливий палацик побудували Терещенки у селі Турчинівка Чуднівського району; навколо нього розкинувся затишний парк.

50. Палац з парком князя Орженських є справжньою окрасою села Нова Чортория Любарського району.

51. Власником містку у с. Іванівці під Бердичевом Марцелієм Журовським на початку XIX ст. було споруджено маєток з баштою, що нагадує залишки середньовічного замку.

52. Унікальний дерев'яний палац у помешканні садиб другої пол. XIX ст. збереглося у с. Ярополичі Андрушівського району.

Костриця М. Ю. Преображенський кафедральний собор у Житомирі / М. Ю. Костриця, Г. П. Мокрицький. - Київ : Техніка, 2004. - 141, [1] с. : карти, портр., фот., ілюстр. - (Національні святині України : присвяч. 2000-літтю Різдва Христового)
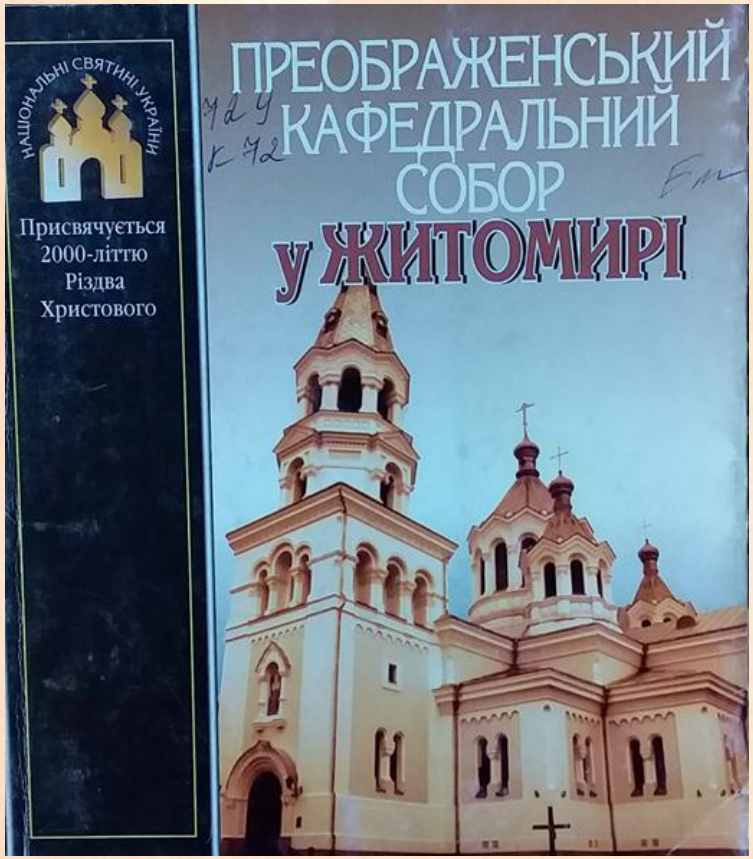
Книжку присвячено одній з найбільш самобутніх сакральних споруд України - Спасо-Преображенському кафедральному собору у Житомирі. Дуже стримане внутрішнє оформлення привертає увагу до надзвичайно гармонійних пропорцій храму, просторовому об'єму та місцевих оздоблювальних матеріалів. На основі історичних матеріалів автори розповідають передісторію спорудження собору, його нелегку долю, видатних священослужителів і українців, які поховані біля нього. Велику увагу приділено архітектурно-будівній історії власне Житомира і околиць.